

Kirkelig fellesråd i Trondheim
Årsrapport 2015

Innhold:

Fra struktur til innhold, v/kirkeverge Kjell Inge Nordgård	3
Konsolidering og nye utfordringer, v/leder av Kirkelig fellesråd Svein Willy Danielsen ...	4
Om virksomheten	5
Tro, kultur og samfunn	8
Organisasjon – satsingsområder, ansatte og årsverk	14
Gravplassforvaltningen	16
Bygg og eiendom	20
Kulturverdiene i våre kirkebygg	23
Økonomi og økonomisk resultat	29
Representanter i Kirkelig fellesråd	30

Kirkelig fellesråd i Trondheim har felles Servicekontor i Munkegata 6.

Tlf. 994 36 000

Kirkeverge Kjell Inge Nordgård har kontor samme sted.

Postadresse:

Kirkelig fellesråd i Trondheim

Postboks 2300 Sluppen

7004 Trondheim

E-postadresse: post.trondheim@kirken.no

Hjemmeside: www.kirken.no/trondheim

Årsrapporten 2015

Ansvarlig redaktør: Kjell Inge Nordgård

Redaksjon: Arne Lauvås

Korrektur: Ranveig Naustvoll

Grafisk produksjon: Trykkpartner AS

Bilde på forsiden: Prekestolklede i Berg kirke av tekstilkunstner Dagfrid Johnsen. (Foto: Ingrid Karlgård Moxness)

«Den grønne fargen er vårens, håpets farge, kristenlivets vekst og modning. Skipet er det gamle symbol for kirken.

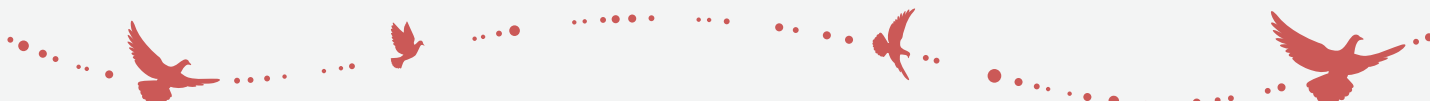
I skipets seil er Kristogrammet vevet inn. Fisken, et av de eldste kristne symboler, er også i dette bildet.»

Bilde på baksiden:

«Det hvite bildet, Duen, gir uttrykk for lys, renhet, hellighet og glede. Duens trekantform er treenighetssymbolet.

Den har ildtunger i vingespissene. Den mørke hvelvingen: Jorden var mørk, men får tilført lys.

«Dette gir tro og håp.»

Fra struktur til innhold

Kirkeverge Kjell Inge Nordgård
(Foto: Kristian Svardal)

Kirkelig fellesråd i Trondheim (KfiT) har over flere år jobbet aktivt med å utvikle og målrette organisasjonen. Større strukturelle grep ble tatt i årene 2011 til 2013, hvor en rekke publikums- og administrative tjenester ble sentralisert, rasjo-

nalisert og modernisert gjennom nye IT-løsninger. Sparte midler, sammen med økte bevilgninger fra kommunen, er fasett inn i styrking av fagstillinger i soknene – spesielt i omsorgstjenestene, diakonien – og i bygningsmessig vedlikehold.

Det har aldri tidligere vært ansatt så mange fagpersoner innen kirkens omsorgsarbeid – diakonien – som nå ved utgangen av 2015. I tillegg har alle menigheter tilsatt fagpersoner i trosopplæringen. Fagfora innen diakoni, undervisning og kirke-musikk er etablert på byplan med ansvar for faglig utvikling og samarbeid. Faglig arbeid og utvikling av tilbud til medlemmer og befolkningen forøvrig skjer gjennom nye avdelinger og i disse fagfora på byplan.

I løpet av 2015 har vi begynt å se fruktene av dette utviklingsarbeidet. Parallelt med at Kirkemøtet ble avholdt i Trondheim i fjor vår, fikk vi et større oppslag i Adressa med sentrale ledere i Den norske kirke som kunne konstatere at vi er et «kirkelig enøkforbilde for hele landet». Flerårig arbeid med utvikling av web-basert varmestyring i kirkene og en rekke andre enøktiltak har skapt resultater! Generelt har økt satsing på byggvedlikehold redusert lengden på listen over avvik på kirkebyggene i Trondheim. Vi vedlikeholder mer enn forfallet pr. år.

Kirkene inneholder mange kulturskatter – uerstattelige, som sådan. Disse er for dårlig registrert og dokumentert både med tanke på verdier og historikk. Derfor har vi engasjert en medarbeider med kompe-

tanse fra slikt registreringsarbeid til å gjennomføre dokumentasjon og verdivurdering av kulturskattene i alle kirkebyggene i Trondheim. Årsmeldingen 2015 omtaler dette viktige prosjektet nærmere.

For bedre markedsføring av aktiviteter og tilbud har vi satset tungt på utvikling og modernisering av nye nettsider for både fellesrådet og alle menighetene i byen. Vi har også tilsatt en markedsfører i et toårig prosjekt hvor vi ønsker å øke vår kompetanse innen feltet og være mer til stede i det offentlige rom. Vi må nå ut til flere!

Vi er takknemlige for de politiske beslutninger i forrige periode om å øke bevilgningene til fellesrådet til samme nivå som sammenlignbare kommuner. Det har gitt oss betydelige vekst- og utviklingsmuligheter.

Vi har god kontroll på økonomien og vi har satt av ressurser til videre omstillings- og utviklingsarbeid. Det er i gode tider det er best å løse nye utfordringer.

Kirkelig fellesråd i Trondheim erkjenner at det er viktig at vi er tett på samfunnsutviklingen for øvrig. Vi ser en ujevnt fordelt befolkningsvekst, noe fallende oppslutning om kirkelige aktiviteter, et bysamfunn med endrede utfordringer fra den tiden dagens sokneinndelinger ble gjort, nye bydelsplaner i kommunen, nye kommunikasjons- og transportløsninger. KfiT har med bakgrunn i dette satt i gang et nytt større prosjekt – «Ny soknestruktur».

Den nevnte utviklingen utfordrer en mer helhetlig vurdering av hvordan vi utnytter ressursene, det være seg i form av kirkebygg og eventuell mer spesialisert bruk, større fagmiljø, færre administrasjoner, nye nettverk med andre etater og organisasjoner. Kan endring av og eventuelt færre sokn stimulere en utvikling hvor vi har som mål å øke tilslutningen til kirkelivet i byen?

Kjell Inge Nordgård,
Kirkeverge

Alterkalken i Lademoen kirke
(Foto: Svetlana Anistratenko)

Konsolidering og nye utfordringer

*Svein Willy Danielsen,
leder av Kirkelig fellestråd
(Foto: Arne Lauvås)*

Kirkelig fellestråd har vært gjennom flere år med omstillinger og strategiarbeid. Det avtroppende rådet og den daglige ledelsen gjorde en kjempejobb med å utvikle en bærekraftig struktur, en solid økonomi og en mål- og strategiplan som legger et trygt

- men samtidig ambisiøst - grunnlag for kirkens utvikling i Trondheim. Og ikke minst gledelig; dette har skjedd i godt samarbeid og forståelse med kommunens politiske ledelse.

Som ny leder for et nytt fellestråd er det bare å takke for tilliten og be om visdom og kraft til å følge opp denne gode utviklingen. Og det skal vi klare. Ikke minst fordi vi er velsignet med en fantastisk dyktig, lojal og godt ledet stab av ansatte - både sentralt og ute i sonene.

Det har vært og er fortsatt en betydelig satsing på utbygging av gravplasser. Og dette arbeidet har vært gjort på en måte som har høstet anerkjennelse langt ut over vårt eget miljø. Et synlig tegn på anerkjennelsen var at nye Havstein kirkegård i fjor ble tildelt kommunens byggeskikkpris.

Byggforvaltning og vedlikehold er en stor utfordring for en organisasjon som skal sitte med ansvar for så kompliserte og til dels antikvariske bygninger som kirker. Her er det foretatt grundige tilstandsanalyser, lagt planer og etterslepslista for vedlikehold er kuttet kraftig ned. Det har også vært en betydelig ENØK-satsing.

Prosjektet med nytt kororgel i domkirken ble fullført, noe som ytterligere har gitt musikklivet i nasjonalhelligdommen unike muligheter. I årene som kommer er det også flere kirker som skal nyte godt av sårt tiltrengte orgelprosjekter.

Diakonisasningen de senere årene har vært historisk, noe som også har vært i nær dialog med kommunen og politiske prioriteringer.

Vi har i dag full diakonidekning for menighetene, det samarbeides med en aktiv og bred frivilligsektor og det er igangsatt forsøk med kjøpesenterdiakoni. Satsingen på omsorg, mellommenneskelige verdier og livskvalitet er noe av det som virkelig skal definere kirken som samfunnsaktør og som Kristi etterfølger.

Det siste året har vi startet en ny strategiprosess - soknestrukturprosessen. Også denne er forankret i Mål- og strategiplanen. Byutvikling, tilflytting, endringer i befolknings sammensetning og befolkningsstruktur, utvikling mot et mer multikulturelt samfunn - alt bidrar til endringer i kirkesøkningen. Vi må vurdere om vi i større grad skal møte mennesker på andre måter og på andre steder, se om vi bruker vår kapasitet optimalt og om vi prioriterer og organiserer oss i forhold til de mål vi har satt oss. Soknestruktur, menighetsgrenser og samarbeidsformer er noe vi ønsker å evaluere i denne forbindelsen - i veldig tett dialog med den enkelte menighet.

Kirken står overfor store utfordringer i årene som kommer - organisasjonsmessig, økonomisk, i forhold til indre og ytre meningsbrytninger, og i forhold til en samfunnsutvikling hvor vi skal inkludere og utvikle dialog med mennesker med annen kulturell og religiøs bakgrunn.

Vi skal arbeide sammen for at kirken i Trondheim blir en viktig premisslegger, en aktør som samler, som skaper trygghet, dialog og tilhørighet. Det står på slutten av Romerbrevet: «Husk at det er ikke du som bærer roten, men roten som bærer deg». Et ord til trygghet og ydmykhet. Det er ikke vi som gjennom våre gjerninger, ord eller meninger bærer Kristi verk. Det er Han som med sitt verk og sitt kors bærer oss. Og fra den roten vokser det et mangfold av grener, blader og frukt - ulike i sin ytringsform, men med den oppadrettede veksten til felles. Og det treet kalles Guds menighet. Vi skal få vanne og vi skal få dyrke mangfoldet.

*Svein Willy Danielsen,
leder av Kirkelig fellestråd*

Den norske kirke i Trondheim er organisert i 20 grunneheter, sokn, hvor medlemmene bor. Hvert sokn er representert gjennom to folkevalgte organer, menighetsrådet i det lokale sokn og Kirkelig fellestråd i Trondheim. Rådene har gjennom Kirkeloven et selvstendig ansvar på vegne av soknet og kirkens medlemmer.

KfiT skal være en ressurs og tilrettelegger for at menighetsrådene lykkes i arbeidet med å «vekke og nære det kristelige liv i soknet». Fellestrådet forvalter alle kirkebygg, drifter lokale preste- og menighetskontor og er arbeidsgiver for alle kirkelige ansatte unntatt prestene.

Fellestrådet har det økonomiske ansvaret for den kirkelige drift i byen og har ansvar for å utarbeide overordnede mål og planer for den kirkelige aktivitet i kommunen. Det har også ansvar for all kirkegårdsdrift, utbygging og tilrettelegging av gravplasser for alle byens innbyggere - uavhengig av trosretning og livssyn.

KfiT har følgende hovedmål innen fire nøkkelområder for virksomheten:

- **Tro, kultur og samfunn:**
Kirkelig fellestråd skal forvalte lovpålagte oppgaver og satsningsområdene trosopplæring og diakoni, slik at kirken er til stede der folk lever og bor.
- **Kirkegårder:**
Alle kirkegårder/gravlunder skal opparbeides med parkmessig standard og være universelt tilrettelagt, og alle nye kirkegårder/gravlunder skal i tillegg tilrettelegges for ulike trosretninger/ livssyn.
- **Bygg og eiendom:**
Kirkelig fellestråd skal forvalte bygg og anlegg slik at menighetene har tjenlige og universelt tilrettelagte bygg for kirkelige handlinger og annen kirkelig virksomhet. Kirkelig fellestråd forvalter bygg og anlegg på vegne av soknene slik at verdier ivaretas og ikke forringes.
- **Organisasjon:**
Kirkelig Fellestråd i Trondheim skal ha en målrettet og økonomisk effektiv organisasjon og ansatte med høy kompetanse og faglig integritet. KfiT skal kvalitetssikre arbeidsprosessene sine og jobbe systematisk med kontinuerlig forbedring av leveranser og tjenester.

ORGANISASJON:

KFiTs hovedansvars- og arbeidsoppgaver

- Overordna mål og planer for den kirkelige aktivitet i byen
- Arbeidsgiveransvar
- Tilrettelegging og deltakelse i kirkelige handlinger
- Gravferdsvirksomhet
- Drift og forvaltning av kirkegårder/gravlunder
- Bygg- og eiendomsforvaltning
- Rehabilitering og utbygging
- Økonomistyring og regnskap
- Personalledelse og personalforvaltning

Kirkelig aktivitet

Årsstatistikken fra menighetene i Trondheim viser god aktivitet og deltakelse i kirkelige handlinger i byen. Data i tabellen under er summert opp fra årsstatistikken til byens 20 menigheter. I all hovedsak er aktivitet og deltakelse relativt stabil sammenlignet med året før. Men vi ser en tendens hvor færre barn døpes. Antall konfirmanter holder seg ganske stabilt. Disse tallene er ikke sammenstilt med størrelsen på årskullene, og det er av den grunn vanskelig å si hvor dramatisk dette er.

I 2015 har vi satt i gang et eget prosjekt for å utvikle et statistikkmateriale slik at vi kan følge utviklingen i henhold til målene i strategiplanen med hensiktsmessig statistikk. Tabellen viser at det har vært flere gudstjenester i 2015, men med færre deltakere sammenlignet med 2014.

Antall konserter og kulturarrangementer i kirkene har vært relativt stabilt de siste årene.

Vel 1,4% av medlemmene har engasjert seg i frivillig arbeid. Dette er reelle antall personer som yter frivillig innsats. Statistikken sier ingen ting om størrelsen på denne innsatsen. Mange yter en enorm innsats både i råd og utvalg og i aktiviteter i menighetene. Det foreligger for tiden ingen måling av antall årsverk som blir lagt ned i frivillig innsats. Det er et viktig mål for fellesrådet å øke den frivillige aktiviteten og deltakelsen i soknene i tiden fremover, da først og fremst gjennom

Tempe kirke med Scandic Lerkendal i bakgrunnen
(Foto: Ingrid Karlgård Moxness)

at flere finner gleden og verdien i det frivillige arbeidet. Svært mye av kirkens omsorgsarbeid søkes i denne sammenhengen ivaretatt gjennom frivillig arbeid. Det forventes at dette lettere lar seg realisere nå når så mange diakoner er tilsatt.

Korsang (Illustrasjonsbilde)

	2012	2013	2014	2015
Deltakere i gudstjenester	215.631	177.256	180.390	177.565
Antall gudstjenester	1.817	2.112	2.074	2.118
Dåpshandlinger	1.253	1.218	1.204	1.131
Konfirmerte	1.292	1.207	1.134	1.151
Vigsler	232	223	198	221
Begravelser og bisettelser	886	872	942	965
Deltakere i konserter/musikkandakter og andre kulturarrangement	120.337	79.569	116.530	90.181
Antall konserter og musikkandakter/ kulturarrangement	408/144	395/131	397/135	428/108
Antall kor	37	39	37	36
Kor medlemmer	1.059	1.211	1.060	986
Frivillige	2.697	1.846	1.891	1.852

Kirkevalget 2015

Det ble avholdt kirkevalg 14. september 2015, samme dag som kommunestyre- og fylkestingsvalget.

Forberedelsen til kirkevalget begynte så smått allerede i 2014 gjennom rekruttering av kandidater til menighetsrådvalget. Listene skulle være klare til 1. mai. Det var utfordringer med å få fylt listene flere steder.

Medier

Kirkevalget fikk større oppmerksomhet i media enn tidligere, men da knyttet til bispedømmerådvalget og likekjønnet vigselsturgi. 2015 er det første året det har vært to ulike listeforslag til bispedømmerådvalget, og dette så ut til å gjøre det enklere for velgerne å gjøre seg opp en mening. Valg til menighetsråd kom noe i skyggen av dette i media.

Forhåndsstemming og valgdeltakelse

En effekt av forhåndsstemming var imidlertid en enorm interesse for forhåndsstemming til kirkevalget. Mange hadde imidlertid ikke fått med seg at det skulle velges representanter til to ulike råd. Valgdeltakelsen i 2015 økte sammenlignet med 2011, men økningen er størst for bispedømmerådvalget.

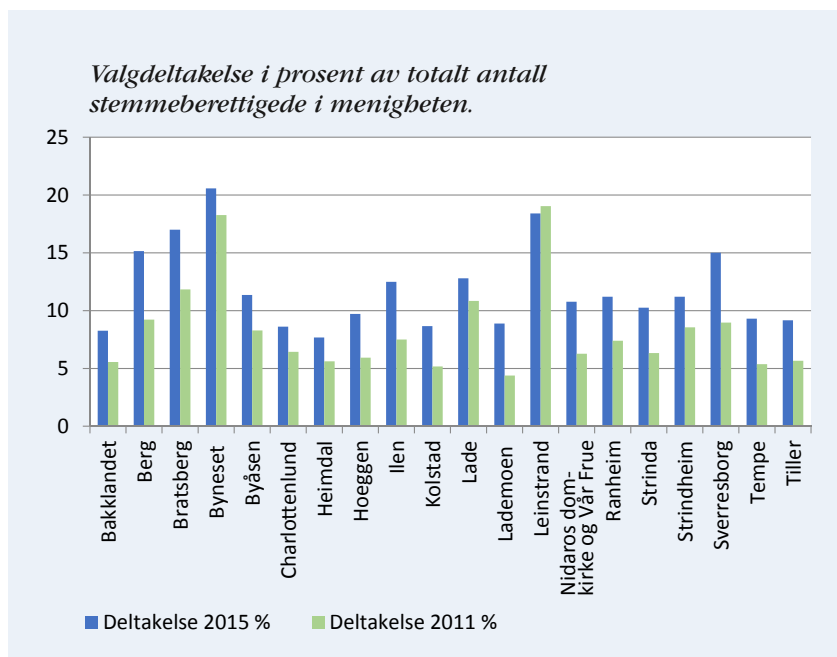
Frivillige

Kirkevalget gjennomføres på de samme 39 valglokalene som

kommune- og fylkestingsvalget. Bemanning av valgstedene og ressurser til opptellingen etterpå krever en stor innsats fra frivillige. Det er uomtvistelig at det fins mange lokale dugnadshelter ute i menighetene rundt om i byen. Takk til dere alle for den fantastiske innsatsen!

Digitale og manuelle manntallslist

Trondheim kommune hadde for første gang i historien digitale manntallslist. Velgeren trenger da ikke å møte i «sin egen» valgkrets for å avgi stemme til kommune- og fylkestingsvalget. For kirkevalget – som har manuelle manntall – ble dette en stor utfordring i håndteringen av velgerne. Vi var uforberedt på endringen og det skapte en del bry og frustrasjon både hos velgerne og valgvakterne. Det er derfor et sterkt ønske om at også Den norske kirke innfører digital løsning for manntall i forkant av neste kirkevalg.

Medlemsutvikling

Det samlede antall medlemmer i Den norske kirke i Trondheim viser en nedgang fra 2014 til 2015. En nedgang som kanskje ikke er helt overraskende sett i lys av oppmerksomheten rundt medlemsregisteret ved kirkevalget i 2015. Samlet for perioden 2011 til 2015 ser vi en reduksjon på vel 5.300 medlemmer. Samtidig øker innbyggertallet i byen med over 11.000 innbyggere i samme periode, slik at andel medlemmer av den samlede befolkningen reduseres sterkere enn nedgangen i antall medlemmer.

Dette er en utvikling som vi ser over hele landet. En medlemsandel på 70% er likevel bedre enn situasjonen for de fleste større byene i landet.

	Innbyggere	Medlemmer	Befolkningsandel som er medlem i DNK
2011	176.083	136.582	77,6 %
2012	179.038	136.977	76,5 %
2013	181.559	133.142	73,3 %
2014	185.190	133.749	72,2 %
2015	187.321	131.196	70,0 %
Endring 2011-2015	+ 11.238	- 5.386	- 7,6 %

Ungdommer samlet i Nidaros domkirke

“ Kirken i Trondheim er – og skal være – en tydelig og relevant trosaktør, en samfunnsaktør og en kulturaktør med basis i vår felles tro. Vi skal være tilstede der folk lever og bor. Vi skal være et tilbud i samfunnet og for samfunnet gjennom de bærende elementene Gudstjenesten, Trosopplæring og Diakoni ”

.....viser med tydelighet hvilke verdier vi står for og ønsker å være synlige på.

Gudstjenesten

Samlingen om gudstjenesten som konstituerende for kirken, og viktigheten av et aktivt gudstjenesteliv i menighetene understrekes. Gudstjenesten er menighetens viktigste møte og er konstituerende for hele kirkens virksomhet.

I gudstjenesten skjer det:

- et møte mellom Gud og menigheten
- et møte uavhengig av tid og rom, særlig gjennom mottakelsen av sakramentene og ved forkynnelsen av Guds ord
- et møte som er universelt og dermed felles for alle kristne kirkesamfunn på tvers av kulturelle ulikheter
- et møte som gir styrke og inspirasjon til ny tjeneste og rett forvaltning

Blomsterpydet alter i Havstein kirke
(Foto: Kjetil Aa)

Kirkens omsorgsarbeid – diakonien

Utbyggingen av diakonien – kirkens omsorgsarbeid – har vært et av de store satsingsområdene for Kirkelig fellesråd de siste årene. Fellesrådet har også ønsket å være en mer ansvarlig og tydelig arbeidsgiver på vegne av byens menigheter. Dette medfører et større ansvar enn bare å sørge for lønn og arbeidsredskaper.

Gjennom økte bevilgninger har fellesrådet blitt i stand til ansette nye diakoner, slik at alle byens menigheter i løpet av 2015 har blitt betjent med diakonal kompetanse.

De nyansatte sammen med våre tidligere tilsatte diakoner utgjør en betydelig kompetansestyrking innenfor kirkens omsorgstjenester. Ny kompetanse har for lengst medført at diakonien har fått et revidert og utvidet innhold, også nasjonalt. Diakonien skal omfatte alle mennesker både åndelig, sosialt og med tanke på rettigheter og sikkerhet.

Den norske kirkes plan for diakoni (2007) sammenfatter diakoniens innhold slik:

«Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.»

Denne definisjonen gir uttrykk for en ønsket retning for diakonien i årene framover. De diakonale utfordringene sammenfattes i begrepene:

- nestekjærlighet
- inkluderende fellesskap
- vern om skaperverket
- kamp for rettferdighet

Fellesrådets ledelse og diakonene har i 2015 hatt en stor dugnad for å finne ut hva som kjenner seg Trondheim som diakonal by. Foruten felles møter med alle diakoner, har kollegene arbeidet i temagrupper der forslag til diakonale satsingsområder har blitt utformet. Gjennom dette arbeidet har diakonene utviklet et kollegafellesskap og en faglig bevissthet som vil komme menighetene til gode.

Dugnaden vil i 2016 sammenfattes i et forslag til en Diakonal profil for Trondheim.

Menighetsrådene vil i 2016 bli utfordret til å legge inn aktuelle elementer fra forslaget i egen lokal plan for diakoni.

Undervisning

«Hvordan være en relevant og tydelig folkekirke?» Dette har vært et sentralt spørsmål for undervisningssektoren dette året. Høsten 2015 ble det etablert fagforum for KFiTs undervisningsansatte med mål om å tenke nytt for å være nettopp relevant for barn og unge, og deres foreldre/foresatte. Noen nye tiltak ble prøvd ut, og det arbeides strategisk og langsiktig med stadig nye måter å være tilstede i livssituasjonen til den enkelte, formidle tro og kirkens tradisjon og gi veiledning og hjelp til livstolkning og livsmestring.

Det er utviklet en systematisk trosopplæring for alle døpte mellom 0-18 år, som legger til rette for

at barn og unge skal kunne fastholde sin dåp og utvikle sitt forhold til troen og den kirken de er en del av. På samme måte som nyfødte må lære livet å kjenne, må de lære å kjenne den troen de er døpt til. Slik hører trosopplæring sammen med dåpen. Trosopplæring er en dannelsingsprosess der oppdragelse, undervisning, tradisjonsformidling og kristen praksis spiller sammen.

Kirken har et samfunnsansvar for barn og unges oppvekstvilkår, og for å fremme religionsdialogen også blant barn og unge. Dette ble tydeligere satt på dagsorden dette året, og det arbeides videre med å vise kommune og samfunn kirkens viktige rolle og kompetanse på disse områdene.

Tropskonfirmanter

Ordningen med «tropskonfirmanter» eller (trosopplæringskonfirmanter) har vært en stor suksess. Der konfirmantene har vært med, har det vært stor trivsel hos både barn og hos konfirmantene selv. De har fått ta ansvar og ledet deler av samlinger, delt ut bøker, ledet lek og fortalt historier. De har gjort praktiske forberedelser og deltatt på planlegging. Motivasjonen hos konfirmantene har vært både å få prøve seg som ledere, men også å få være sammen med barn og vise omsorg. Vi tror at trosopplæringskonfirmanter er et viktig tiltak for å styrke konfirmantundervisningen og øke rekrutteringen til videre ungdomsarbeid.

*Tropskonfirmanter og barn i aktivitet
(Foto: Inger Helen Nygård)*

*Tropskonfirmanter og barn i aktivitet
(Foto: Knut Ove Sætherskar)*

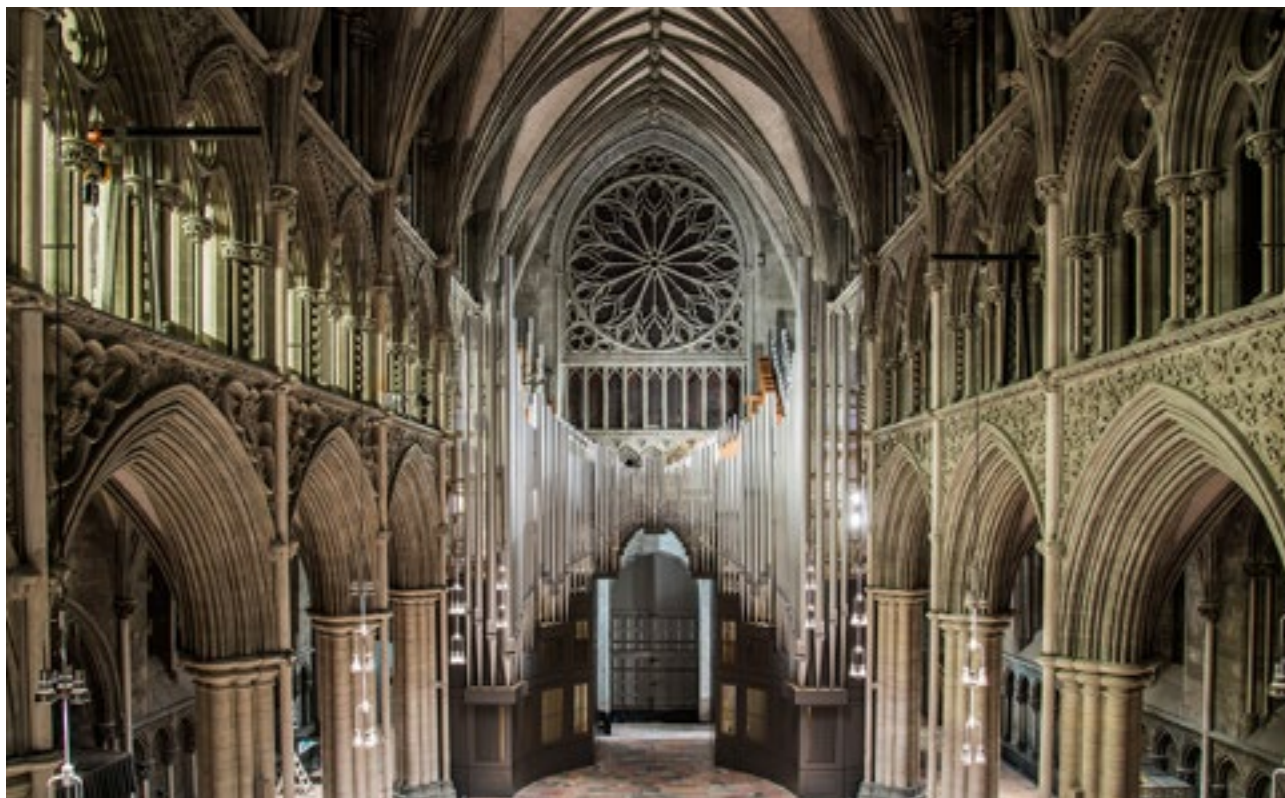

Katedral og orgelklang Den kulturelle skolesekken

«Katedral og orgelklang» er tittelen på en omvisning i Nidarosdomen som gis til alle 6. klassinger i Trondheim kommune. Dette som et resultat av et samarbeid mellom «Den kulturelle skolesekken» i Trondheim (DKS), Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR) og Nidaros domkirke og Vår Frue menighet (NDVF).

Prosjektet ble til etter en forespørsel fra DKS i forkant av restaureringen av Steinmeyerorglet

i 2014. Opplegget for denne omvisningen er utformet i et samarbeid mellom Åse Huseth fra NDR og domkantor Petra Bjørkhaug fra NDVF. I løpet av en skoletime blir det gitt en omvisning i Nidarosdomens historie, samt at det avsluttes med en kort orgelkonsert på Steinmeyerorglet med innføring i hvordan orgelet fungerer. I skoleåret 2014–2015 har omlag 2000 skolebarn besøkt Nidarosdomen for å delta på «Katedral og orgelklang». Tilbudet har blitt svært godt mottatt av elever og lærere. Fra NDR har ulike guider hatt ansvaret for formidlingen av det historiske perspektivet, og kantor Endre Lorentzen og domkantor Petra Bjørkhaug har vært ansvarlig for den musikalske formidlingen.

«Sommerfuglen»/Steinmeyerorglet i Vestskipet (Foto Henning Grøtt, NDR)

13-99=Kirken på City Syd

«Kjøpesenterdiakoni», er det siste nye tilbudet i en omfattende diakonal satsing som har funnet sted i Trondheim de siste tre årene.

Antall diakoner har økt betraktelig takket være en målrettet satsing fra Kirkelig fellestråd i et godt samarbeid med Trondheim kommune og det politiske flertallet i Bystyret.

Varehusledelsen ved City Syd har gitt klarsignal til de lokale menighetene i Heimdalsområdet for å sette i gang med et samtaletilbud ved et trukket bord på Egon restaurant. 13-99 er et samtaletilbud for mennesker i alle aldre.

«Livet kan by på både store og små utfordringer, og noen ganger kan det være godt å ha andre å snakke med. Du møter oss torsdager kl. 10.30–13.30 på bord 57 på Egon, City Syd. Vi er ansatte i Den norske kirke med fagkompetanse innen

sjelesorg og samtaler, og vi er her for deg! Det er du som bestemmer tema for samtalen. Vi har taushetsplikt. Dette skal ikke være forkynnelse, men et annerledes treffsted for mennesker i alle livets ulike faser», sier diakon Marit Brenne i et intervju med Adresseavisen 24.09. 2015. Alle trenger fra tid til annen noen å snakke med, noen å betro seg til – helt uavhengig av om man har en tro eller ikke.

Tre diakoner og tre prester deler på å være tilstede på City Syd. Diakonene og prestene har taushetsplikt, og samtalene vil aldri handle om religiøse spørsmål uten at den enkelte som oppsøker diakonen eller presten selv ønsker det.

Noen eksempler fra den øvrige diakonale satsingen i Trondheim:

- Turdiakoni i regi av Heimdal menighet
- Livsgledekonfirmanter – Deler av konfirmantopplegget er knyttet opp mot lokale helsehus – flere menigheter
- Barne- og ungdomsdiakoni – Styrking av barn og unges oppvekstmiljø i bydeler med sterk vekst, i regi av Ranheim og Charlottenlund menigheter

Drop in-dåp

Lademoen kirke ønsker å senke terskelen for å la seg døpe. Det skal ikke koste noe å døpe seg. Dåpen er et sakrament og er gratis i Den norske kirke. Trang økonomi kan likevel være et hinder for dåp fordi det ofte forventes et stort selskap knyttet til dåpen. For å gjøre det enklere å bli døpt, har Lademoen kirke arrangert «drop in-dåp» to lørdager i 2015. Første gangen lot syv personer seg døpe. De døpte var i alderen fra to til 73 år. Andre gangen var det fem som ble døpt – hvorav tre voksne.

Konseptet er enkelt. Kirken pyntes til dåpsfest. Det serveres dåpskake og et eget dåpskapell er gjort klart. De som døpes blir registrert og har en dåpssamtale med presten før dåpen. I etterkant får den lokale menighet en oppfordring om å følge opp den enkelte.

Det har vært fine samlinger. Ikke minst de voksne som lot seg døpe har gjort inntrykk på oss.

Her ser vi diakonene Mette Goa Hugdal og Kaarina Kauppila og prest Tord Thuen på City Syd. (Foto: Grethe Ramampiaro)

- Tiltak for inkludering av innvandrere
  - Lademoen menighet
- Sorggrupper/Noen å snakke med
  - Tilbud i de fleste menigheter
- Samlinger for unge voksne og eldre samtidig
  - Strindheim menighet
- Diakonalt arbeid med mennesker med utviklingshemming, arbeid med demente
  - tilbud i flere menigheter

Fra venstre menighetspedagog og ungdomsdiakon Brit Ninni Fossli, menighetsforvalter Jørn Lænn, menighetsrådsleder Marie Hauge Gonzales og sokneprest Stein Ellinggard. (Foto: Privat)

Lademoen var den første menigheten i Norge med konseptet «Drop in-dåp». I etterkant har flere menigheter i landet fulgt opp.

Lademoen kirke (Foto: Privat)

Barnas katedral

Lademoen menighet ønsker å etablere en katedral for barn. Det arbeides nå for å få mer og mer barneaktiviteter inn i Lademoen kirke.

Forprosjektet «**Barnas katedral**» ble avsluttet i 2015. En rapport er laget. Denne omfatter mange ulike forslag til tiltak og en del teologisk tenkning rundt begrepet om hva en slik kirke kan være.

I 2015 har vi også hatt en prosjekt gående kalt «**Små barn i rommet**», hvor barn fra Lademoen barnehage har besøkt kirken regelmessig. Her har barna fått utfolde seg fritt, mens voksne har observert deres bevegelser. Ut fra deres bevegelser ble det så laget enkle liturgiske elementer. Planen er å slutføre dette våren 2016 og lage en egen gudstjeneste for barn fra 1-3 år.

Høsten 2015 ble også **Barnas galleri** åpnet. Det er et sted der kunstnere møter barn i et kunstverksted. Barna har nå et eget utstillingslokale i kirken.

Fra Barnas galleri
(Foto: Privat)

Samtidig ble det også startet opp **fortellerkvelder** med gratis middag for familier.

Forteller
Hege Aalberg Merakerås

2015 har administrativt vært preget av videreutvikling av rutiner og tydeliggjøring av samarbeidsrelasjoner mellom de «sentrale» service-, støtte- og hjelpetjenestene og de øvrige avdelinger og lokale enheter.

Satsingsområder og tiltak

Tro, Kultur og Samfunn – menigheter

Etter økning av det kommunale tilskuddet også i 2015, har det vært tilsatt diakoner i alle soner for styrking av kirkens omsorgstjeneste. Dette har vært et helt klart satsingsområde for Kirkelig fellesråd, og i tråd med kommunens prioriteringer. Det er etablert byovergrepene fagforum/samarbeidsforum innen undervisning og diakoni. Dette er et spennende og nyskapende arbeid som videreføres. Arbeidet med trosopplæring er etablert i alle soner/menigheter, videre vil det arbeides med utvikling av tilbud og innhold.

Eiendom

Kapasitet knyttet til drift og vedlikehold av bygg er økt i 2015. Det er tilsatt en ny stilling innen driftsavdelingen, som inngår i et vedlikeholdsteam på tre. I 2015 er det i tillegg til løpende drift og vedlikeholdsoppgaver gjennomført et større prosjekt i Heimdal kirke. Det er fortsatt et stort etterslep av vedlikehold-/rehabiliteringsbehov på våre kirkebygg iht. tidligere gjennomført kirkebygganalyse.

Et viktig arbeid med kartlegging og dokumentasjon av inventar og utstyr i våre kirkebygg ble startet opp i 2015. En person med kompetanse på området er tilsatt i en prosjektstilling ut 2016.

Kirkegård

Kirkegårdene har kommet på et 0-messig vedlikehold i 2015, dvs. at vi er på et vedlikeholdsnivå iht. en gitt standard. Ferdigstilling av kirkegårdsanlegg/utvidelser av gravplasser i Trondheim har medført økte arealer som skal driftes og vedlikeholdes. Det er tilsatt en arborist med spesialkompetanse innen trepleie. For å effektivisere og kvalitetssikre arbeidet ved krematoriet er det innført et system for digitalisering (strekkekoder) av prosessen fra kisten ankommer til kremasjon er utført. Omregulering av Lade kirkegård er gjennomført i 2015.

IKT-utvikling

Det er gjennomført et arbeid med økt kapasitet

Illustrasjonsfoto

på datalinjer på alle våre lokasjoner (enheter), og det er etablert tilkobling til fiber der det er tilgjengelig (de fleste enheter).

Kirkelig fellesråd valgte i 2015 å flytte drift av dataløsninger fra atea til Kirkepartner. Kirkepartner leverer felles IKT-løsninger til kirkenorge, og har bl.a. bispedømmerådene, Oslo Kirkelig fellesråd og flere mindre fellesråd på plattformen. Overgang til ny plattform ble gjennomført i november.

Prosjekt «Ny soknestruktur»

Arbeidet med utredning/kartlegging i forbindelse med Ny soknestruktur ble påbegynt i 2015. Etter en anbudsrunde ble det inngått en kontrakt med konsulentfirmaet PwC for gjennomføring av utredningen. Det er opprettet en styringsgruppe for oppfølging av arbeidet. Utredningen skal danne grunnlag for prosesser og beslutninger i forbindelse med sammenslåing av sokn og utvikling av kirkebygg.

Økt satsing på markedsføring

For å nå målsettingen om økt tilslutning til kirkelivet i Trondheim, har Fellesrådet satt fokus på markedsføringen av kirkens tilbud og aktiviteter. Byens 20 menigheter har et spekter av tilbud for folk i alle aldre. En noe beskjeden profilering har imidlertid gjort sitt til at tilbudene ikke har kommet godt nok ut til byens befolkning.

Nye nettsider og markedsfører i prosjektstilling

I mai 2015 ble det ansatt en markedsfører ved Kirkevergens kontor, som har jobbet ut mot menighetene for å hjelpe til med deres informasjonsarbeid. De nye nettsidene som kom på plass før sommeren, fikk etter hvert en mer enhetlig struktur og oppbygging. Tekstlig innhold, kobling til sosiale medier og bildebruk er spesielt vektlagt. Synliggjøring og oppmerksomhet i det offentlige rom er et krevende arbeid hvor konkurransen om folks interesse og engasjement er stor. Vi håper at flere etter hvert vet om og velger å ta del i tiltak og arrangementer.

Verdibasert formidling

En del av utfordringene er å formidle verdien av tiltak og/eller deltakelse, og ikke bare bare opplyse når og hvor de ulike aktivitetene finner sted. Flere menigheter har lagt ned et godt stykke arbeid med slik verdibasert formidling. Vårt ytterste ønske er at trøndere og nyinnflyttede får opp øynene for de mange tilbudene og aktivitetene kirken i Trondheim arrangerer.

Sosiale medier

Flere menigheter har i tillegg til å ta grep om egen hjemmeside, også gjort en solid innsats i sosiale medier. Bilder og korte tekster har gitt «delinger» og «likes». For å henge med i utviklingen er det helt nødvendig at menighetene i Trondheim blir synlig i sosiale kanaler og tenker nytt.

Samfunnet er i stadig endring, og vi må henge med. Vi har fortsatt en vei å gå, men heldigvis er vi kommet godt i gang!

Ansatte og årsverk

I desember 2015 var det 166 fast ansatte (142 årsverk) i Kirkelig fellesråd i Trondheim.

I tillegg kommer rundt 10 årsverk på timelønnte; sesongarbeidere kirkegård, vakter og timevikarer i menighet og overtidstimer.

Dessuten er det registrert omlag 6 årsverk på utlønning til ansatte med menighetsrådene som arbeidsgiver.

Lokaler, anlegg, HMS-arbeid og sykefravær

Det er ikke innrapportert arbeidsuhell med alvorlige skader i KfiT i løpet av året.

Det er heller ikke kommet meldinger fra verneombudene om brudd på sikkerhetsrutiner eller andre hendelser vedrørende helse, miljø og sikkerhet gjeldende for de ansatte.

Arbeidsmiljøutvalget har hatt regelmessig møtevirksomhet.

Det gjennomsnittlige sykefraværet for 2015 er summert for alle enheter til 5,9 %. Fraværsprosenten inkluderer ikke fødselspermisjonen, fravær grunnet syke barn etc. Tallene ligger vesentlig lavere sammenholdt med foregående år. Ledergruppen har oversikt over årsakene til alle langtidsfravær og har i 2015 satt særlig fokus på utfordringene.

Papp og papir samles inn og tas hånd om med henblikk på resirkulering. Farlig avfall behandles i tråd med offentlige retningslinjer.

Vi er ikke kjent med at KfiTs virksomhet fører til forurensning av det ytre miljø.

Vi arbeider aktivt for likestilling mellom kjønnene. Ansattetallene viser en tilnærmet jevn fordeling av kvinner og menn, virksomheten sett under ett.

Arbeid på nye Havstein kirkegård. (Foto: Kjetil Aa)

Byggeskikkpris til Havstein kirkegård

Kirkelig fellesråd har mottatt Trondheim kommunes byggeskikkpris for 2015 for Havstein kirkegård.

*Nye Havstein kirkegård
(Foto: Borgar Flønes)*

Prisen er tildelt Fellesrådet sammen med Agraff AS og Norconsult AS. Juryen sier blant annet:

- Havstein er en kirkegård som ikke bare er et funksjonelt sted, men også et eksistensielt sted.
- Kirkegården er blitt en del av landskapet gjennom nennsom og forsiktig bruk av virkemidler.
- Anlegget er elegant løst og usedvanlig godt

utformet. Med sitt lavmælte språk, har landskapsarkitektene klart å holde på det som var der allerede.

- Havstein kirkegård har blitt et funksjonelt, vakkert og meningsfylt landskapsrom.

Vi er stolte over anlegget og den heder som er gitt gjennom prisutdelingen. Det gir inspirasjon til alle de gravplassene som fortsatt skal prosjekteres og bygges.

Omregulering av gravfelt på Lade kirkegård

I 2015 ble fem mål på Lade kirkegård omregulert fra kistegraver til urnegraver. Etter omreguleringen er det også etablert en navnet minnelund med 264 urneplasser, så totalt er det blitt 4160 urneplasser. Navnet minnelund var sterkt ønsket fra menigheten.

Før omreguleringen ble alle gravminner innmålt av eksternt firma for å sikre plassering og dokumentasjon. Området ble planert og gjort universelt tilgjengelig. Utlegging av ferdigplen gjorde at området raskt framstod grønt og pent. Et godt samarbeid med menighetsrådet har bidratt til et vellykket prosjekt. Selve arbeidet ble utført av våre ansatte ved Lademoen gravlund.

*Lade kirke
(Foto: Kjetil Aa)*

Miljøstabilisering av plastgraver på Lademoen gravlund

I tidsrommet 1960-1985 var det vanlig å svøpe avdøde i plast før nedlegging i kiste. Manglende nedbrytningsprosess hindrer naturlig gjenbruk av en slik grav til ny kistegravlegging. Som gravplassforvalter ønsker vi å gjøre alle graver tilgjengelig for fritt valg av gravform for ettertiden. I Trondheim har vi 8 000-12 000 graver som må miljøstabiliseres før de kan gjenbrukes.

Det har i flere år vært forsket på metoder for å igangsette nedbrytningsprosessen på nytt i disse kistegravene. Løsningen er at det tilføres en type kalk i gravene sammen med rett mengde luft og vann. Nedbrytningsprosessen settes da i gang uten at graven åpnes. I løpet av ett til to år kan

graven brukes på nytt. Metoden har fått sin godkjenning fra Kulturdepartementet.

830 kistegraver ble i løpet av 2015 miljøstabilisert på Lademoen gravlund. Alle festere/pårørende ble i forkant tilskrevet, og bare noen få personer reserverte seg mot miljøstabiliseringen.

Lademoen gravlund (Foto: Kjetil Aa)

Gravplassbehov – arealplanlegging/statistikk

I de siste årene har det vært flere utbygginger av nye gravplasser. Gravplasssituasjonen er likevel kritisk flere plasser i byen. I 2015 har det vært arbeidet for å få frem de utfordringene som Trondheim står ovenfor frem mot 2050 med hensyn til tilstrekkelig antall gravplasser. Tilflyttingen til Trondheim er slik at behovet for disponible arealer er økende, i tillegg til at vi nå går inn i en eldrebølge. I byplanleggingen må det settes av arealer til fremtidige gravplasser nå, selv om behovet ikke blir aktuelt før om 50 år.

Utarbeidelsen av arealbehovet koblet til sannsynlige dødsrater og bydeler er gjort i tett samarbeid med Byplankontoret og fellesrådets Bygg- og eiendomsavdeling.

Vi har samtidig fokus på å bedre mulighetene for gjenbruk av gravplasser når disse fristilles av fester. Hovedutfordringen for bedre gjenbruk av gravplasser i Trondheim er plastgraver og graver i leirholdig masse. Disse faktorene hemmer nedbrytning og har så langt krevd nye arealer. Miljøstabilisering som nevnt i et annet avsnitt, er et av tiltakene som er nødvendig for å løse de kommende arealbehovene. I tillegg kommer et behov for nye anlegg/utvidelser av eksisterende anlegg.

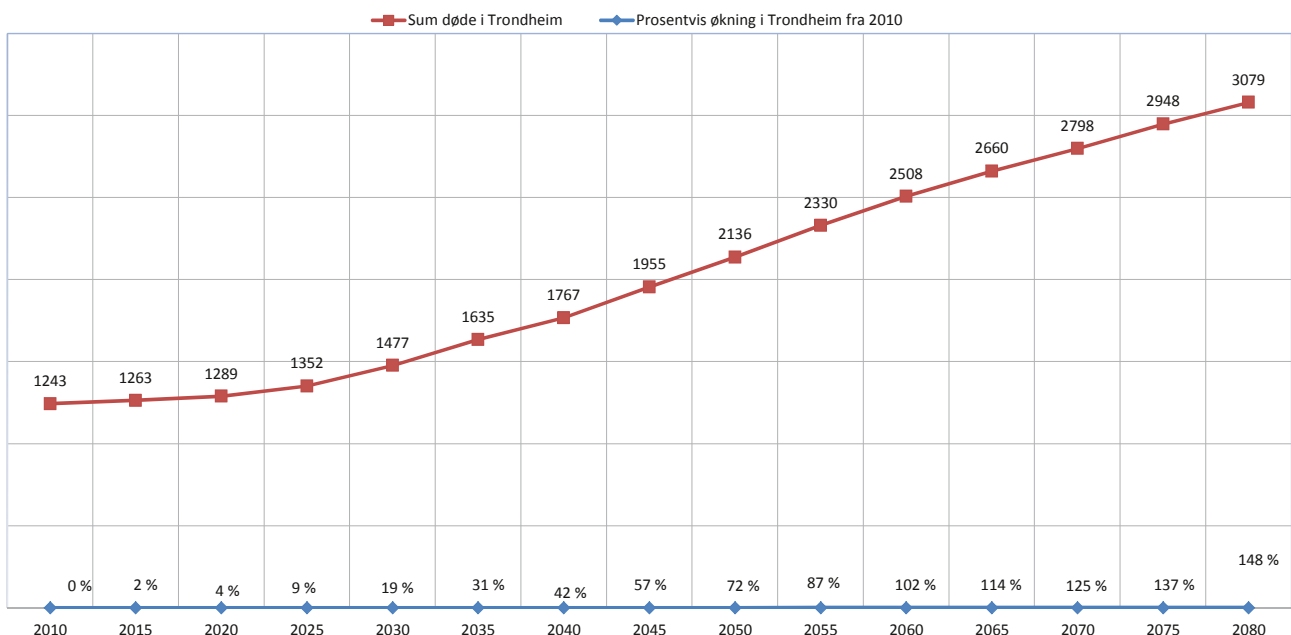

Illustrasjonsbilde fra Tilfredshet kapell
(Foto: Kjetil Aa)

Nøkkeltall – Gravplassforvaltningen	2015
Døde Trondheim - registrert ved Kirkelig fellesråd	1114
Herav kistenedsettelse	391
Herav urnenedsettelse (inklusive minnelunder)	723
Kremasjonsprosent av døde i Trondheim	64,9 %
Utførte kremasjoner på Moholt krematorium	1026
Herav kremasjon utenbys	455
Urnedsettelse i minnelund (Navnet/Anonym)	90/30
Askespredning	25

Slik ser utfordringene ut frem mot 2080:

Dødsrater Trondheim 2010 - 2080

Fuglekasser på gravplasser

Andre klassetrinn ved Ila skole har snekret fuglekasser for opphenging på flere gravplasser. Alle elevene har snekret og malt sine egne fuglekasser. Hver enkelt fuglekasse fikk slik sitt eget personlige særpreg. I samarbeid med Fellesrådet og ornitolog Otto Frengen ble kassene forskriftsmessig hengt opp.

Dette er et flott tiltak som gir en annerledes inngang til kontakt mellom kirke/gravsted og den oppvoksende slekt. Det er fra skolens side naturligvis lagt planer for oppfølging av kassene med registrering av «hvem som flytter inn».

Elever fra Ila skole henger opp sine fuglekasser på Havstein kirkegård (Foto: Borgar Flønes)

Leira kapell (Foto: Ingrid Karlgård Moxness)

Totalt er det gjennomført investeringer i anleggsmidler for ca kr 88,9 mill. (brutto inkl. mva) i 2015.

Investeringskostnadene i 2015 er finansiert med mva-refusjon på 16,4 mill., bruk av disposisjonsfond på 2,6 mill. og tilskudd fra Trondheim kommune på 70 mill.

Bratsberg kirke

Resultatet av tilstandsanalysen som ble gjennomført på Bratsberg kirke i 2013, viste at kirka hadde behov for en vesentlig oppgradering pga. råte-skader på utvendig kledning og at eksisterende maling er preget av mye avflassing. Vinduer er i dårlig stand og bør restaureres. Innebygde takrenner har lekkasjer og bør skiftes ut. Innvendig gulv og vegger er preget av slitasje og avflassing, og bør skrapes/males. Dette gjelder også for kirkebenkene og rekkverk på galleri. Gamle varmeovner og sikringsskap er av eldre dato, og må skiftes ut.

Bygg- og eiendomsavdelingen startet i 2015 med dybdekartlegging og utførte noe rehabilitering utvendig. Videre planlegging og prosjektering er blitt foretatt og menighetsrådet er blitt informert. Arkiplan er engasjert som arkitekt og rådgivere til prosjektet. Prosjektet blir delt i to - et for de utvendig arbeidene og et for de innvendige. Planlagt oppstart utvendig er 04.04. med ferdigstillelse

28.06.2016. De innvendige arbeidene håper vi å komme i gang med i slutten av august med ferdigstillelse 30.11.2016. Prosjektleder for Kirkelig fellesråd: Nils Jørgen Brå, nb993@kirken.no.

Heimdal kirke

Sommeren 2014 ble det igangsatt en etterlenget rehabilitering. Heimdal kirke er oppført i 1960 og den hadde omfattende puss- og betongskader. I tillegg var tak og vinduer i dårlig forfatning. Disse arbeidene er nå ferdigstilt. En del av det elektriske anlegget ble skiftet ut med nye el.tavler og varmeovner i kirkerommet. Ny utendørs belysning er også montert.

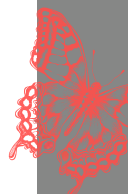
En ytterligere oppgradering av kirka er nå kommet i gang – Nytt tilbygg. Som en del av universell utforming med tilrettelegging for funksjonshemmede, har man startet arbeidene med nytt tilbygg på Heimdal kirke.

Bratsberg kirke (Foto: Ingrid Karlgård Moxness)

Heimdal kirke - Nytt tilbygg - 3D illustrasjon

- Det nye tilbygget vil ha handikaptoalett (HCWC) og garderobe på samme plan som kirkerommet.
- I tillegg installeres heis mellom sokkel og 1.etg. som vil gjøre tilgjengeligheten i kirka langt bedre for denne gruppen.
- Tilbygget vil også få et stort forsamlingsrom for menighetens aktiviteter samt nye lagerrom i sokkelen.

Tilbygget er tegnet av arkitekt Bente Rødahl hos Arkiplan AS som har kommet fram til en spennende løsning som ivaretar byantikvarens innspill og menighetens behov. Både arkitekten og Kirkelig fellestråd har ønsket at bygget gir uttrykk for vår tids arkitektur både visuelt og teknisk. Blant annet blir det benyttet mye glass for gode lysforhold og siste teknologi av LED-belysning.

Hovedentreprenør er Ruta Entreprenør AS og bygget er beregnet ferdigstilt til sommeren 2016. Prosjektleder for Kirkelig fellestråd: Frode Blomlie, fb733@kirken.no

Ranheim kirkegård – utvidelse

Ranheim kirkegård er snart full. Behovet for plass til kistegraver er prekært. Det er nødvendig

med en utvidelse av kirkegården. Prosjektering av utvidelsen startet i 2013 og planen ble ferdig våren 2015. Samtidig ble det gjort undersøkelser av grunnen. Her er det avdekket at det ligger store mengder søppel nedgravd i området. Arbeid med fjerning av søppelet er utført. Arbeidene med selve utvidelsen startet seint høsten 2015.

Utvidelsen er på omlag 7 mål og omfatter opparbeidelse av 300 nye kistegraver, 80 nye urnegraver og 150 plasser i navnet minnelund. Dette arbeidet er planlagt med oppstart sommeren 2016, og vil ha en anleggsperiode på to år.

Det vil også bli lagt til rette for ny driftsgård, samt etablert nytt vann- og avløpssystem og kjøreadkomst til driftsgården. Utvidelsen vil knyttes sammen med den eksisterende kirkegården ved å videreføre elementer som planter, gjerder, vannposter, belysning og lignende.

Det vil bli etablert en stor navnet minnelund. Den har fått navnet «Utsikten» og ligger mot sjøen. Prosjektleder for Kirkelig fellestråd er Kristian Svoldal, ks354@kirken.no

Navnet minnelund på Ranheim kirkegård – 3D illustrasjon

Flyfoto - Nye Charlottenlund gravlund - Skravert felt. E6 Ranheim øverst i høyre bildebjørne.

Øvrige prosjekter

Kirkelig fellesråd er pliktig til enhver tid å ha ledig gravplasser tilsvarende 3 % av Trondheims befolkning. I tillegg ligger det et førende element om at kirkegårdene/gravlundene skal være i en rimelig nærhet av der folk lever og bor. Derfor satses det også på Tiller og Charlottenlund.

Prosjektleder fra Kirkelig fellesråd i Trondheim for utvidelsen av Tiller kirkegård er Borgar Flønes, bf687@kirken.no

Prosjektledere fra Kirkelig fellesråd i Trondheim for etablering av Charlottenlund gravlund er Borgar Flønes, bf687@kirken.no og Torhild Hovdenak, th563@kirken.no

Oversikt over planlagt økning av antall gravplasser

	Tiller	Charlottenlund Trinn 1	Charlottenlund Trinn 2	Ranheim
Kistegraver	1028	1413	994	304
Kistegraver for muslimer	142	496		
Kistegraver i minnelund	88	47		
Urnegraver	407	1805	747	260
Urnegraver i navnet minnelund	240	1338	288	150
Urnegraver i anonym minnelund	100	360		
Sum	2005	5459	2029	714

Kartlegging av kulturverdiene i våre kirkebygg

Malerier, skulpturer, sølv og møbler lever et rikt liv i kirkerommene og representerer en stor kulturhistorisk verdi. Inventaret i samtlige kirkebygg blir nå registrert og fotografert. Dette gjøres for å legge til rette for en forsvarlig bevaring og sikring av vår spesifikke kultur- og kirkehistorie.

I mars 2015 ble det satt i gang et prosjekt i regi av Kirkelig fellesråd i Trondheim for å registrere og dokumentere alt inventar i alle kirker og kapeller i Trondheim. Registreringen innebærer beskrivelser av gjenstander, fotografering, måling, inskripsjons- og særtrekkregistrering, vurdering av verdi samt historisk beskrivelse – hvordan en gjenstand kom til kirken, hvem som laget den og så videre. Informasjonen registreres i en nasjonal kirkebyggdatabase.

Siden oppstarten av prosjektet har gjenstander i åtte «historiske» kirker blitt ferdig kartlagt. Kirkebyggdatabasen er så langt blitt etterfylt med over 1100 artikler om diverse gjenstander. Over 6800 bilder har blitt lagt ut i databasen. Det er planlagt å registrere ferdig ytterligere 11 kirker i 2016.

Ved en grundig inventarregistrering i den nasjonale kirkebyggdatabasen når vi flere mål, vi får:

- en total oversikt over kulturverdiene i kirkene
- et godt grunnlag for å vurdere og planlegge sikkerhets- og vedlikeholdstiltak
- historisk informasjon, detaljbeskrivelser og tusenvis av bilder blir tilgjengelig online for forskere, kirkearbeidere og andre interesserte.

Svetlana Anistratenko
(Foto: Arne Lauvås)

Registreringen bidrar til bevaring og utvikling av lokal kultur- og kirkehistorie. Prosjektet gjennomføres på prosjektbasis av Svetlana Anistratenko som har doktorgradgrad i religionsvitenskap. Hun har tidligere gjennomført tilsvarende registreringer i Nidarosdomen og Vår Frue kirke.

Alterkalken i Lademoen kirke

«*Dette er Mit Blod – Driker alle Heraf*» sier inskripsjonen på alterkalken i Lademoen kirke. I 1905 laget gullsmed Henrik Møller kalken og annet kirkesølv til den nye kirken på Lademoen. Møller var en anerkjent spesialist i dragestil og hans arbeider er velkjent i Europa. Kalken har en meget høy kulturverdi og gleder øynene til soknebarna ved hver nattverd.

Foto: Svetlana Anistratenko

Alteret i Bakke kirke

viser Agnus Dei (Kristus/Guds lam) med de fire evangelistene. Kirken fikk nytt alter under restaureringen i 1939-1941.

Alteret har to innebygde antependier (teppe som smykker alterbordets forside) – lysegrønt og rødt. Man bytter sider med å åpne alteret. Fire evangelister omkranser hovedmotivet. Matteus er representert ved en engel, Markus en løve, Lukas en okse og Johannes en ørn. Figurene av de forgylte evangelistene er plassert på en himmelblå bakgrunn. Hver evangelist holder et hvitt bånd med sitt navn på.

Alteret i Bakke kirke (Foto: Svetlana Anistratenko)

Kirkeskipet i Byneset kirke (Foto: Svetlana Anistratenko)

I Bakke kirke henger også en messing-lysekrone med 16 armer i barokk stil (1770). Lysekronen er en gave fra Morten Simonsen Hoff som gav flere gaver til kirken. Den største gaven var kirkens første orgel. Hoff var født og oppvokst på Bakklandet. Han var den mest betrodde tjeneren hos Thomas Angell.

Angell utpekte, før sin død, Hoff til forstander for sin stiftelse. Hoff gir orgelet til kirken med et vilkår: å få innrettet en gravkrypt for seg og sin familie. Senere utvidet han betingelsene til et familiegravsted, og da gir han den praktfulle lysekronen til kirken. Lysekronen ble omgjort til elektrisk bruk under restaureringen i 1939–41.

Kirkeskipet Mette Margrethe Wolquarts i Byneset kirke er fra 1736. Det var Carsten Volquarts som var kirkeeier i 1736. Han hadde en datter som het Mette Margrethe (f. 1733). Skipet kan være oppkalt etter henne. «I tilfelle kan skipet

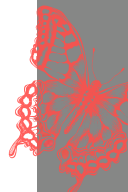
være bekostet av kirkeeieren og innhengt på den første konfirmasjonsdagen i Byneset kirke som var nettopp i 1736.» (Løvseth 2009, 206.)

En annen mulighet er at skipet er en gave fra sokneprest Johan Crantz. Crantz var gift to ganger. Andre gang giftet han seg med Margrete Kristine Tybring. Crantz hadde satt sin første kones navn på altertavlen. Det er en mulighet at han navngav skipet etter Margrete Kristine. Etternavnet på skipet var ifølge Høyems bygdebok nesten utvisket. Det var kun de siste bokstavene ntz som var synlig. Crantz kan slik være forbyttet med Volquarts (Løvseth 2009, 207). Skipet ble restaurert i 1890 av klokker Oluf Høyem som satte det norske flagget på skipet. Det er ukjent hvem som på nytt satte på det danske flagget.

Lysekrone i Byneset kirke

Det er en stor lysekrone med 16 armer (1794) plassert i to høyder.

Lysekroner i Bakke kirke
(Foto: Svetlana Anistratenko)

Lysekroner i Byneset kirke
(Foto: Svetlana Anistratenko)

To typer smykker er plassert mellom armene (krøllete ornamenten i topphøyden og blomster/stjerner med fire spisser i den nedre raden). Inskripsjonen er utført med håndskrift. Signaturen til Arnt Hedemark finnes på motsatt siden av kulen og er plassert helt nederst. Toppen er dekorert med en ørn med to hoder. Lysekronen er en gave fra Isak Høyem og hans hustru Maria Høyem.

På 1950/60-tallet forsøkte kirkevergen i Trondheim å sette elektriske lys i kronen (samt i den andre messingkronen som kirken eier). Kronene ble boret opp. Men daværende sogneprest Trosterud truet med å anmelde kirkevergen om ikke kronene ble returnert. Kronene ble tilbakeført til kirken uten elektriske lys. Inskripsjonen på kronen lyder:

«Anno 1794 Givet til Prydelse i Bynæs Kirkke af Isaach Høyem Klokker til Bynæsset og Maria Høyem Hans Hustrue. Men Først Indbængt 1799 Støbt af Arnt Hedemark I Trondheim».

Altertavle i Ilen kirke

Ilen kirke fikk sin nye altertavle i 1932. Det var arkitekt Tverdahl som tegnet tavlen og det nye

alteret. Det er ukjent hvem som står bak maleriene på tavlen. Kirkens opprinnelige altertavle er gått tapt. Det er kun krusifikset som er igjen. Altertavlen er utført i renessansestil i form av en

Altertavlen i Ilen kirke (Foto: Svetlana Anistratenko)

polyptyk med fem malerier. Maleriene er utført i stil som ortodokse ikoner. Det sentrale motivet er et krusifiks. De andre fire malerier forestiller de fire evangelistene avbildet i helfigurer. Maleriene skilles fra hverandre med korintiske søyler. Predellaen (sokkel til altertavle med fløyer, det såkalte alterskap) er pyntet med en latinsk inskripsjon utført med gullmaling.

Altertavlen i Bakke kirke

er laget av Gustav Adolf Lammers med flere. Tavlen består av flere deler som dateres fra forskjellige tidsperioder. Hovedmotivet er et maleri, «Jesus i Getsemane».

Jesus fremstår som ydmyket både i sin knebøyde positur og i ansiktets uttrykk. Langt, svart hår omkranser pent hans ansikt, glorien skinner over hodet hans og Jesus er kledd i mørke klær. En engel svever i en knelende positur til høyre fra Jesus. Engelen svever lavt, kun noen cm over jorden. Dette understreker Jesu ydmykhet. Engelen holder høyt en sølvpokal i sine hender. Maleriet er utført i mørke, beskjedne farger og er innrammet i en enkelt forgylt ramme uten utskjæringer eller andre pynt.

Altertavlen er malt av presten og kunstneren Gustav Adolf Lammers i 1833 og har som motiv

Alter, altertavle og orgelpiper i Bakke kirke (Foto: Svetlana Anistratenko)

«Jesus i Getsemane». Lammers maler tavlen samtidig som han jobber som prest i Hospitalkirken (1827-1835). I løpet av denne tiden dekorerer han også Hospitalkirken med sine kunstverk. Lammers samarbeidet nært med biskop P. O. Bugge, da de begge var påvirket av pietistiske idealer. Lammers pietistiske synspunkter preger tydelig hans kunstarbeid, også altertavlen i Bakke kirke.

Predellaen består av et skriftfelt med et utsagn fra bibelen «Kom Jesum Christum ihu». Sitatet er fra 2.Tim 2:8. Det er fire utskårne polykrome trefigurer som dekorerer tavlen. Figurene er utført i Biedermeierstil. Nede til venstre står Moses kledd i lange røde klær, og han holder svarte steintavler. Johannes Døperen står til høyre. Han er kledd i dyreskinn og hans overkropp vises som halvnaken. Johannes holder en bok med Agnus Dei på toppen av boken. Begge figurer er plassert på forfylte kvadratiske pilastere. På toppen av altertavlen befinner seg to andre figurer - Kjærlighet (Caritas) til høyre og Tro (Fides) til venstre. Tro holder en bok i sine hender. Det står følgende i boken: «Trøst og Tolmudighed Under Korset». Kjærlighet har et flammende hjerte i sine hender.

Orgelpipene over altermaleriet er forfylte. Resten av orgelgalleriet er symmetrisk plassert på begge sidene på toppen av tavlen. Det består av sølv-piper. Altertavlen er malt i brun, rød og grå marmorering.

Altertavlen ble betalt av menigheten i 1833 med en sølv kaffekanne til kunstneren. Den kostet 45 spesidaler.

De fire polykrome figurene er utført i Biedermeier stil og det er kjent at disse kommer fra Gdansk (Danzig). Figurene ble plassert på sin nåværende plass under restaureringsarbeidene i 1964. Figurene var bestilt gjennom en kjøpmann i Trondheim. Figurene ble betalt med 60 gylden «i polske penger». Figurene kan sannsynligvis dateres til 1769.

Kirkeklokken i Lade kirke

er støpt av Lars Rustad i 1884. På toppen prydes klokken med en akantusbord. På den ene siden finnes en inskripsjon i gotisk skrift og riksvåpen, på den andre siden er klokken pyntet med Trondheims byvåpen som viser to murere og en rose. Inskripsjonen lyder «Støbt av Lars Rustad i 18 [riksvåpenet] 84».

*Kirkeklokken i Lade kirke
(Foto: Svetlana Anistratenko)*

Nytt kororgel i Nidaros domkirke

Søndag 29. november ble det nye kororglet i Nidaros domkirke innviet ved flere ulike arrangement. Innvielsesgudstjeneste, lysmesse og orgelkonsert var på programmet. Innvielsen av det nye kororglet i langkoret markerte avslutningen på en lang orgelprosess i Nidarosdomen. En prosess som har pågått siden Steinmeyerorglet ble bygget i 1929, er med dette fullendt. Kirken har nå ferdigstilt orgelløsninger som skal berike gudstjenesteliv og kulturaktiviteter i lang tid framover.

Byggingen av et kororgel har vært en forutsetning for å kunne restaurere og samle Steinmeyerorglet i ny oppstilling i vest. Oppdraget med bygging av nytt kororgel ble, etter internasjonal offentlig konkurranse, gitt firmaet Brødrene Torkildsen fra Åsen. En av forutsetningene for byggingen var at

orglet skulle vises minst mulig i kirken. Derfor er orglet plassert, nesten usynlig, oppe i triforiet på sørsiden av langkoret.

Med ferdigstillingen av kororglet er et krevende prosjekt fullført – nemlig spillepultene og de avanserte digitale løsningene som muliggjør betjening av begge orgler (Katedralorglet/Steinmeyer og Kororglet/Torkildsen) fra begge spillepultene og fra seks ulike tilkoblinger i kirken.

Til innvielsen av kororglet er det laget en brosjyre som gir litt bakgrunn for kororglet og de to andre orglene i Nidaros domkirke.

Se også våre internettsider <http://kirken.no/trondheim> under Aktuelle saker.

Arbeid med intonering av kororglet. Nils Gunther Torkildsen (til venstre) og Jann-Magnar Fiskvik fra firmaet Brødrene Torkildsen (Foto: Henning Grøtt)

Økonomi og økonomisk resultat

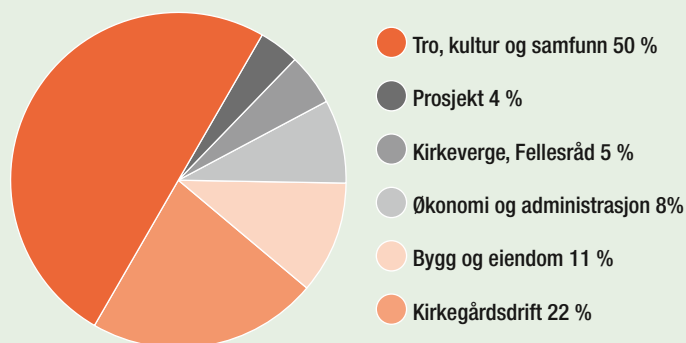
Netto drifts- og finansinntekter var på ca. 150 millioner kroner. Driftsresultat/mindreforbruk på 1,4% (2,2 mill.) avsettes på disposisjonsfond for finansiering av vedtatte tiltak i handlingsplan og økonomiplan for perioden. Det er vist god styring og kontroll gjennom året og stor lojalitet for å gjennomføre driften iht. vedtatte planer. Dette er synliggjort i gode resultater.

Kirkelig fellestråd har bevilgninger fra Trondheim kommune som den viktigste inntektskilden for drift av kirke/menighet, administrasjon og kirkegårder. Kirkegårdsdrift har i tillegg inntekter gjennom festeavgifter for gravsteder, utleieforhold og tjenester ovenfor utenbysboende og stell av graver.

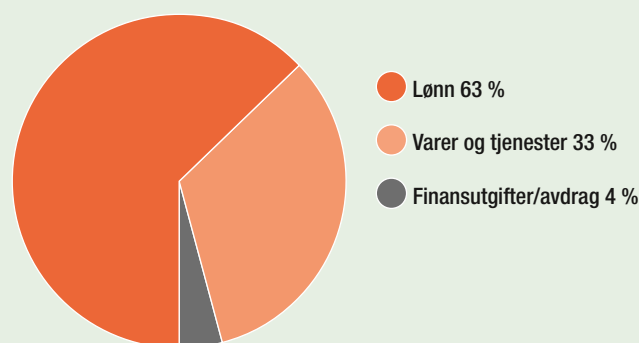
For området Tro, Kultur og Samfunn (kirke og menighet) tilkommer statlige tilskudd til trosopplæring samt enkelte diakon- og katekestillinger. Utleie av kirkene til konserter og arrangement med mere gir også inntekter.

På investeringsiden er kommunal bevilgning eneste inntektskilde som foregående år. Totalt er det gjennomført investeringer i anleggsmidler for ca kr 88,9 mill. (brutto inkl. mva) i 2015.

Aktivitet og driftskostnader for 2015 fordelt på avdelinger

Driftskostnader for 2015 fordelt på kostnadstyper

Brutto lønnskostnader utgjør 63% av de totale kostnadene, mens kjøp av varer og tjenester utgjør 33%, hvorav omlag halvparten av kostnadene er knyttet til drift og vedlikehold av bygg og anlegg. Refusjoner, tilskudd og finanskostnader utgjør 4%.

Avdelinger	Kommentar
Kirkevergen Felles - inkl. prosjekt	Drift av kirkevergens stab, prosjekter/tiltak på vegne av virksomheten, Fellestrådet/folkevalgte, forsikringer/KA-kontingent
Økonomi og administrasjon – inkl. prosjekt IKT	Økonomisk/administrative oppgaver på vegne av virksomheten; lønn/regnskap for KfIT, menighetsregnskap, arkiv, sentralbord, administrasjon av kirkelige handlinger, sekretær råd og utvalg, IKT-funksjon
Eiendom	Forvaltning, drift og vedlikehold av 20 kirkebygg og 3 kapeller. I tillegg ansvar for investeringer bygg og anlegg
Kirkegårdsdrift	Drift av 15 kirkegårder og 1 krematorium i Trondheim. Gravferdsvirksomhet.
TKS – Tro Kultur og Samfunn	Drift og utvikling av 20 menigheter; tilrettelegging for gudstjenester og kirkelige handlinger, kirkemusikk, undervisning/kateket, omsorg/diakon, og tilrettelegging menighetsaktivitet

Representanter i Kirkelig fellesråd 2015–2019

Svein Willy Danielsen - leder
Jan Olav Straume - nestleder

Menighet/Virksomhet	Representant
----------------------------	---------------------

Bakklandet	Hilde Hov Lauritzen
Berg	Liss-Tone Bakkehaug
Bratsberg	Trygve Rødsten
Byneset	Siv-Mari Forsmark
Byåsen	John Stene
Charlottenlund	Anita Kathrine Olsen
Heimdal	Olav Johannes Nilsen
Hoeggen	Eivind Rindal
Ilen	Britt-Inger Volden
Kolstad	Runar Martin Walderhaug
Lade	Kristin Kjøseth Johansen
Lademoen	Jan Olav Straume
Leinstrand	Jon Rokseth
Nidaros domkirke og Vår Frue	Kari Bach Henningsen
Ranheim	Jan-Erik Kosberg
Strinda	Kristian Steinnes
Strindheim	Kari Helene Gudmundset
Sverresborg	Rolf Pettersen/Ivar Selmer-Olsen
Tempe og Leira	Stein Bratseth
Tiller	Svein Willy Danielsen
Nidaros Biskops representant	Ragnhild Jepsen
Kommunens representant	Geirmund Lykke

*Vannspeil Nye Havstein kirkegård
(Foto: Borgar Flønes)*

*Prekestolklede i Berg kirke av tekstilkunstner Dagfrid Johnsen
(Foto: Ingrid Karlgård Moxness)*